

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/162/2019
Identifikačné číslo spisu:	5615208378
Dátum vydania rozhodnutia:	30.11.2021
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Bajánková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2021:5615208378.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ I. U., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom J. XXX, J., 2/ maloletý G. U., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom J. XXX, J.T., 3/ maloletá X. U., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom J. XXX, J., všetci právne zastúpení JUDr. Marek Radačovský, advokát so sídlom Žriedlová 3, Košice, proti žalovaným: 1/ Združenie kanalizácia a ČOV Vážec, 2/ VODOHOSPODÁRSKE STAVBY - ekologický podnik, a.s., so sídlom Pestovateľská 8, Bratislava, IČO: 31 320 082, právne zastúpený JUDr. Marcel Jóža, advokát so sídlom Cukrová 14, 913 39 Bratislava, za účasti intervenienta: AIG Europe Limited, pobočka poisťovne z iného členského štátu, so sídlom Palisády 29, Bratislava, IČO: 47 241 128, právne zastúpený CLC advokátska kancelária s. r. o., so sídlom Panenská 18, Bratislava, IČO: 36 707 856, 3/ STRABAG Pozemné a inžinierske staviteľstvo s.r.o., so sídlom Mlynské nivy 61/A, Bratislava, IČO: 31 355 161, právne zastúpený Valko Marián & partners, s.r.o., so sídlom Porubského 2, Bratislava, IČO: 35 916 192, za účasti intervenienta: Generali Poisťovňa, a.s., so sídlom Lamačská cesta 3/A, Bratislava, IČO: 35 709 332, právne zastúpený JUDr. Gabriela Reichová, advokátka so sídlom Pavla Mudroňa 26, Martin, 4/ BISMARCK s.r.o., so sídlom Horný Vál 8/17, Žilina, IČO: 36 768 758, 5/ Amberg Engineering Slovakia, s.r.o., so sídlom Somolického 1, Bratislava, IČO: 35 860 073, právne zastúpený Advokátska kancelária JUDr. Marcel Boris, s.r.o., so sídlom Vajnorská 8/A, Bratislava, IČO: 36 863 319, za účasti intervenienta: KOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, so sídlom Štefanovičova 4, Bratislava, IČO: 00 585 441, právne zastúpený JUDr. Baltazár Mucska, advokát so sídlom Vajnorská 55, Bratislava, 6/ ESO STAV s.r.o., so sídlom Jarocká 397, Veľké Zálužie, IČO: 45 675 058, právne zastúpený Mgr. Rastislav Otruba, advokát so sídlom Kvačalova 1227/55, Žilina, o náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 133.000 €, vedenom na Okresnom súde Liptovský Mikuláš pod sp. zn. 6C/299/2015, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 27. marca 2019 sp. zn. 7Co/237/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie

Odôvodnenie

1.1. Okresný súd Liptovský Mikuláš rozsudkom z 26. apríla 2018 č. k. 6C/299/2015 -331 zastavil konanie voči žalovanému 1/ a žalobu voči žalovaným 2/ - 6/ v celom rozsahu zamietol. Žalovaným 2/ - 6/ a intervenientom na strane žalovaných nepriznal nárok na náhradu trov konania.

1.2. Konanie voči žalovanému 1/ zastavil z dôvodu, že tento subjekt nemá procesnú subjektivitu, nakoľko ide o združenie, ktoré vzniklo na základe zmluvy o združení uzatvorenej podľa § 829 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“), pričom takéto združenia nemajú podľa § 829 ods. 2 OZ spôsobilosť na práva a povinnosti. Žalobu voči žalovaným 2/ - 6/ zamietol ako nedôvodnú z dôvodu absencie vecnej pasívnej legitimácie týchto strán sporu.

1.3. Predmetom sporu je nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv spôsobených smrťou manžela žalobkyne 1/ a otca žalobcov 2/ a 3/, ktorá nastala 04.10.2012. Vykonaným dokazovaním mal súd prvej inštancie preukázať, že práce oproti rodinnému domu súpisné číslo XXX na úseku pod pracovným názvom „Stoka B10 - 2“ mal vykonať žalovaný 4/ na základe zmluvy uzavretej výlučne so žalovaným 3/. Žalovaný 4/ si objednal na tento úsek práce u subjektu G. Y. - ESO STAV s miestom podnikania Jarocká 397/15, Veľké Zálužie, IČO: 43 054 242, ktorý následne objednal na zemné a výkopové práce Z. D. ako samostatne zárobkovo činnú osobu. Z. D. bol právoplatne odsúdený za prečin usmrtenia podľa § 149 ods. 1 Trestného zákona, ktorý spôsobil tým, že porušil ustanovenia zákona o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, následkom čoho G. U. spadol z bicykla, pri páde utrpel vnútrolebečné poranenie hlavy s krvácaním do mozgu, na ktoré na mieste nehody zomrel. Aj keď zo skutkovej vety trestného rozkazu vyplýva, že odsúdený vykonával činnosť, pri ktorej došlo k smrteľnému úrazu, ako zamestnanec firmy G. Y. - ESO STAV, Jarocká 397, Veľké Zálužie, z listinných dôkazov nachádzajúcich sa v súdnom spise, ako aj v pripojenom vyšetrovacom spise vyplýva, že odsúdený konal ako samostatne zárobkovo činná osoba na základe objednávky zo dňa 10.09.2012. Skonštatoval, že v konaní nebolo preukázané, že žalovaní 2/ - 6/ sa dopustili porušenia právnej povinnosti, ktorá by bola v príčinnej súvislosti s nemajetkovou ujmovou žalobcov, a teda nebolo dokázané, že sú pôvodcami neoprávneného zásahu do práv žalobcov, čo znamená, že nie sú vecne pasívne legitimovaní v tomto spore. Pôvodca zásahu Z. D., nebol zamestnancom žalovaných 2/ - 6/, ani s nimi nebol v žiadnom inom obdobnom vzťahu, na základe ktorého by bolo možné konštatovať, že žalovaní 2/ - 6/ ho použili na výkon svojej činnosti. Jediným subjektom, ktorý použil Z. D. na svoju činnosť, bol subjekt G. Y. - ESO STAV, ktorý však nie je žalovanou stranou. Žalovaný 6/ je obchodnou spoločnosťou, čiže odlišným subjektom, pričom zo žiadneho listinného dôkazu nevyplýva, že by bola v akomkoľvek vzťahu s pôvodcom zásahu, Z. D.Ž.

1.4. Okresný súd právne vec posúdil podľa ustanovenia § 420 ods. 2 OZ, nakoľko predmetné ustanovenie je obsahom a účelom najbližšie právneho vzťahu zodpovednosti za nemajetkovú ujmu spôsobenú na osobnostných právach žalobcov. Nestotožnil sa s právnym názorom žalobcov o existencii vecnej pasívnej legitimácie žalovaných 2/ - 6/, najmä o existencii zodpovednosti žalovaných 2/ a 3/, ktorí boli zhotoviteľmi diela, a to z dôvodu, že podľa ustanovenia § 420 ods. 2 OZ nedochádza k prechodu zodpovednosti zo subjektu, ktorý zodpovedá za škodu spôsobenú pri jeho činnosti tými, ktorých na túto činnosť použil, na iné subjekty, s ktorými je v akomkoľvek právnom vzťahu. Predpokladom zodpovednosti za škodu je totiž aj tzv. kauzálny nexus, čiže vzťah medzi neoprávneným zásahom a škodou, na základe čoho musí existovať aj príčinná súvislosť medzi pôvodcom škody, ktorý spôsobil neoprávnený zásah a vzniknutou škodou. Len za predpokladu preukázania, že Z. D. na vlastnú zodpovednosť a vo vlastnom mene použili na svoju činnosť aj žalovaní 2/ - 6/, by boli títo nositeľmi vecnej pasívnej legitimácie. V konaní však takýto vzťah medzi pôvodcom škody a žalovanými 2/ - 6/ nebol dokázaný. Vyslovil názor, že ani subdodávateľský charakter medzi žalovanými tento záver nemôže zmeniť. Zákon v spomínanom ustanovení vychádza totiž zo zásady, že právnická ako aj fyzická osoba zodpovedá za výber osôb, ktoré použije pri svojej činnosti a za škodu nimi spôsobenú práve pri tejto činnosti. Z.Ó. D. na výkon svojej činnosti vybral subjekt G. Y. - ESO STAV, čo nakoniec vyplýva aj z výroku trestného rozkazu, ktorý vychádza z dôkazov zabezpečených v trestnom konaní. Z výpovede Z. D. síce vyplynulo, že na mieste samom prijímal aj príkazy a pokyny od iných osôb (čo mohol byť napríklad stavbyvedúci, stavebný dozor a podobne), avšak takéto konanie samo o sebe nezakladá zodpovednostný vzťah podľa ustanovenia § 420 ods. 2 OZ. Takéto pokyny, resp. usmernenia, ktoré sa bežne udeľujú v rámci stavebných prác, o to viac ak ide o rozsiahle stavebné práce, na ktorých sa zúčastňuje naraz viac zhotoviteľov, nemožno podriaďovať ani pod ustanovenia príkaznej zmluvy, pojmovým znakom ktorej je bezodplatnosť. Z. D. vykonával stavebné práce na mieste tragickej udalosti na základe zmluvného vzťahu výlučne so subjektom G. Y. - ESO STAV, ktorý si u neho práce objednal odplatne objednávkou zo dňa 23.07.2012. Objednávateľ potvrdil zápisom zo dňa 24.07.2012 prevzatie staveniska (č. l. 294 vyšetrovacieho spisu) a osoby, ktoré boli ním použité na jeho činnosť, vrátane Z. D., tieto

absolvovali vstupné školenie o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci na stavbe. Z. D. konkretizoval, že práce vykonával pre subjekt „ESO STAV“, ktorému aj vystavoval faktúry a ktorý ho na práce objednal, uzavrel súd prvej inštancie.

1.5. Žiadnemu zo žalovaných nepriznal nárok na náhradu trov konania z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Nepovažoval za spravodlivé, aby žalobcovia znášali trovy konania, čo by predstavovalo neprímeranú tvrdosť pri aplikácii zásady „vítaz berie všetko“. Najtragickejším spôsobom bolo zasiahnuté do osobnostných práv žalobcov, v súvislosti s čím im vznikol nárok na uplatnenie si náhrady nemajetkovej ujmy, aj keď tento by nemohol zmierniť následok tragickej udalosti v ich rodinnom živote. Žalobcovia stratili životelňa rodiny, pričom na žalobkyni 1/ je celá starosť o zabezpečenie potrieb maloletých žalobcov 2/ a 3/ a potrieb rodiny. Toto postavenie samo o sebe oproti postaveniu žalovaných 2/ - 6/, v prevažnej časti obchodných spoločnosti so zásadným vplyvom na trhu, je dôvodom, pre ktorý spravodlivo žalobcovia nemusia nahradiť žalovaným trovy konania.

2.1. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 27. marca 2019 sp. zn. 7Co/237/2018 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch, ktorými bola žaloba voči žalovaným 2/ - 6/ zamietnutá a rozhodnuté o náhrade trov prvostupňového konania; súčasne vyslovil, že žalovaným 2/ až 6/ voči žalobcom 1/ až 3/ a žalobcom 1/ až 3/ voči žalovanému 6/ nepriznáva nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.2. Na zdôraznenie správnosti prvoinštančného rozsudku v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že ustanovenie § 420 ods. 2 OZ dopadá na prípady, keď konkrétnu činnosť, pri ktorej vznikla škoda, vykonáva právnická osoba či fyzická osoba (podnikateľ) nie sama, ale prostredníctvom iných osôb, ktoré zamestnáva alebo ich prácu ku svojej činnosti využíva. Táto zodpovednosť právnickej alebo fyzickej osoby sa uplatní nielen v prípadoch, keď škoda bola spôsobená ich zamestnancom, ale aj vtedy, ak bola spôsobená inými osobami, ktoré podnikateľský subjekt použil ku svojej činnosti. Nie je preto podmienkou priamy právny vzťah toho, kto škodu spôsobil voči podnikateľovi. Tzv. osoba použitá k činnosti neprevádza prácu vlastným menom a na vlastné riziko, ale pre právnickú (fyzickú) osobu, podľa jej pokynov či príkazov, prípadne v jej záujme. V posudzovanej veci vyplynulo, že Z. D. vykonával výkopové práce ako fyzická osoba - podnikateľ pre ďalšiu fyzickú osobu - podnikateľa, a to G. Y. - ESO STAV. Bolo by popretím povahy podnikateľskej činnosti týchto subjektov, pokiaľ by jeden zo znakov podnikania (v danom prípade prevádzkanie podnikateľskej činnosti na vlastnú zodpovednosť) odpadol aplikáciou § 420 ods. 2 OZ. Preto podnikateľa Z. D., či G. Y. - ESO STAV nemožno označiť za osoby použité v zmysle § 420 ods. 2 OZ voči zhotoviteľovi diela (žalovaných v rade 2/ a 3/) alebo ďalšieho subdodávateľa (žalovaného 4/). Neexistuje medzi nimi vzťah nadriadenosti a podriadenosti, ktorý je nevyhnutnou podmienkou pre použitie citovaného ustanovenia. Odvolacia námietka žalobcov smerovala predovšetkým voči zhotoviteľom diela, avšak títo nevystupovali ako nadriadené subjekty, ktoré by udeľovali záväzné pokyny a príkazy Z. D., prípadne G. Y. - ESO STAV. Na uvedenom nič nemení ani svedecká výpoveď Z. D., ktorý uviedol, že prijímal príkazy a pokyny jednak od subjektu ESO STAV, ale boli mu ukladané aj od iných subjektov - „keď prišiel niekto za ním a povedal, že idú kopat túto ulicu...“ Uvedené nie je možné vykladať tak, že medzi ním a ďalšími žalovanými bol vzťah nadriadenosti a podriadenosti. Navyše žalovaný v rade 6/ nemal k vykonaniu diela žiaden vzťah, nevykonával na ňom žiadne práce a jedná sa o odlišný subjekt od fyzickej osoby - podnikateľa G. Y. - ESO STAV, uzavrel odvolací súd.

2.3. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že na strane žalobcov existujú dôvody hodné osobitného zreteľa, aby neboli zaviazaní k náhrade trov konania úspešným žalovaným. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1, § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP aplikujúc ustanovenie § 257 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie. Prípustnosť dovolania odôvodnili poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ CSP argumentujúc tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Dovolatelia mali za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa ich názoru v danom prípade síce súd aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval.

3.1. Za nesprávny považovali záver súdov rozhodujúcich v základnom konaní, spočívajúci v zamietnutí

nároku na náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv spôsobených smrťou manžela žalobkyne 1/ a otca žalobcov 2/ a 3/ z dôvodu nedostatku pasívnej legitimácie žalovaných. Dovolatelia vyslovili názor, že za nemajetkovú ujmu im zodpovedá zhotoviteľ diela, čo sú žalovaní 2/ a 3/, bez ohľadu na to, aké osoby pri výkone činnosti použili. Poukázali na zmluvu o dielo č. 9/2010 uzavretú medzi Liptárenskou vodárenskou spoločnosťou a žalovanými 2/ a 3/. Nie je podstatné koho na zhotovenie diela použili, pretože akákoľvek osoba, ktorú zhotoviteľ použil pri výkone svojej činnosti, vykonávala túto činnosť pre zhotoviteľa a podľa jeho pokynov, príkazov a v jeho záujme. Zdôraznili, že zo strany Z. D.T. nešlo o žiaden exces, ale v konaní bolo preukázané, že jeho konanie sa miestne, časovo a vecne vzťahovalo k výkonu podnikateľskej činnosti žalovaných 2/ a 3/ a všetky osoby nachádzajúce sa na predmetnej stavbe boli v pozícii buď zamestnancov alebo subdodávateľov žalovaných 2/ a 3/ - teda zhotoviteľov stavby a boli vo vzťahu priamej podriadenosti voči zhotoviteľovi stavby.

4. Žalovaný 6/ navrhol dovolanie pre nedôvodnosť zamietnuť. Žalovaný 5/ a intervenient na strane žalovaného 5/ navrhli dovolanie odmietnuť pretože nesplňa zákonom požadované náležitosti, ev. zamietnuť pre nedôvodnosť. Žalovaný 3/ žiadal dovolanie zamietnuť, pričom vo vyjadrení k dovolaniu zopakoval svoju argumentáciu zo základného konania, podľa ktorej vecne legitimovaným v danej veci je Z. D. ako priamy vykonávateľ výkopových prác, ktorý vykonával práce samostatne a nebol viazaný pokynmi G. Y. - ESO STAV. Vecne legitimovaný prichádza do úvahy aj G. Y. - ESO STAV, ktorý uzavrel zmluvu s Z. D. na výkon zemných a výkopových prác s použitím zariadenia JCB 3CX. Žalovaný 2/ navrhol dovolanie pre nedostatok náležitostí odmietnuť, ev. zamietnuť pre nedôvodnosť. Intervenienti na strane žalovaného 2/ a 3/ žiadali dovolanie odmietnuť pre nedostatok zákonných náležitostí.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je dôvodné.

6. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

7. Dovolatelia odôvodnili prípustnosť dovolania poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ CSP argumentujúc tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Z obsahu dovolania je zrejmé, že žalobcovia nastolili otázku výkladu pojmu osoby, ktorá bola použitá na činnosť fyzickej alebo právnickej osoby, v rámci ktorej vznikla škoda v zmysle ust. § 420 ods. 2 OZ, teda či môže ísť o akúkoľvek osobu, ktorá sa čiastkovo podieľala na zhotovení diela a či je pre vznik zodpovednosti podľa § 420 ods. 2 OZ nevyhnutná existencia priameho zmluvného vzťahu medzi zhotoviteľom diela a osobou, ktorá sa na zhotovení diela čiastkovo podieľala alebo rozhodujúcim kritériom je vecná, časová a miestna súvislosť medzi činnosťou, ktorou bola spôsobená škoda a predmetom finálneho diela.

8. V rozhodovacej praxi dovolacieho súdu bola riešená otázka výkladu pojmu osoba, ktorá bola použitá na činnosť fyzickej alebo právnickej osoby v rámci ktorej vznikla škoda v zmysle § 420 ods. 2 OZ. Vo väčšine prípadov ide o situácie, v ktorých bola použitá osoba v postavení zamestnanca právnickej osoby, vo veci sp. zn. 4Cdo/68/2014 išlo o samostatne zárobkovo činnú osobu, vo veci sp. zn. 3Cdo/66/2018 o osobu vykonávajúcu činnosť pre právnickú osobu na základe dohody o vykonaní práce. Judikatúra je konštantná v názore, podľa ktorého ak zamestnanec bol použitý zamestnávateľom na realizáciu jeho činnosti, považuje sa takýto zásah za zásah spôsobený priamo zamestnávateľom. Rovnaký záver zdieľa judikatúra aj v prípade osoby, s ktorou má zhotoviteľ diela priamy zmluvný vzťah. Pre posúdenie, či išlo o takúto činnosť, je určujúca existencia miestneho, časového a vecného vzťahu k plneniu danej činnosti.

8.1. Otázka výkladu pojmu osoby použitej na činnosť fyzickej alebo právnickej osoby v rámci ktorej vznikla škoda, ktorá nemá so zhotoviteľom diela uzavretý priamy zmluvný vzťah doposiaľ v rozhodovacej činnosti dovolacieho súdu riešená nebola.

9. Pokiaľ je predmetom konania nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, judikatúra vyvodzuje možnosť analogickej aplikácie niektorých noriem zodpovednosti za škodu, vrátane § 420 ods. 2 OZ na tieto vzťahy. Tento názor reprezentuje rozsudok najvyššieho súdu z 26. septembra 2013 sp. zn. 3Cdo/228/2012 (uverejnený v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 9/2014), ktorého právna veta uvádza, že: Pokiaľ bol neoprávnený zásah do osobnostných práv fyzickej osoby (§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka) spôsobený niekým, kto bo použitý právnickou osobou na realizáciu činnosti tejto právnickej osoby, považuje sa takýto zásah za zásah spôsobený priamo právnickou osobou. Pre posúdenie, či išlo o takúto činnosť je určujúca existencia miestneho, časového a vecného vzťahu k plneniu danej činnosti.“ Rovnaký právny názor je zastávaný v rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7Cdo/80/2014 zo dňa 23.02.2017, rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/68/2014 zo dňa 26.11.2015. Rovnako aj Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení z 23. augusta 2007 sp. zn. I ÚS 137/07 uviedol, že „podľa všeobecných ustanovení občianskeho hmotného práva je otázka zodpovednosti za škodu (vrátane zodpovednosti za nemajetkovú ujmu) konštituovaná tak, že za škodu, resp. za ujmu zodpovedá ten, kto ju spôsobil, pričom v prípade škody, resp. ujmy spôsobenej právnickou osobou ide o činnosť tých fyzických osôb, ktoré právnická osoba na túto činnosť použila (§ 420, ako aj § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka)“.

10. Zodpovednosť za cudzie zavinenie bola známa už v rímskom práve v prípade, keď bola škoda spôsobená pomocníkmi princípála (Ulp. D. 19, 2, 13, 1). Princípál zodpovedal za výber osoby, ktorú použil pri plnení svojich pracovných úloh (culpa in eligendo), a súčasne zodpovedal za škodu, ktorú táto osoba spôsobila. Otázka zodpovednosti za škodu spôsobenú pomocníkmi je predmetom viacerých návrhov na unifikáciu európskeho deliktálneho práva. Podľa čl. 1:101 (2) (c) PETL sa škoda spôsobená pomocníkom toho, komu možno pričítať škodu (ak pomocník spôsobil škodu v medziach plnenia jemu zverených úloh), považuje za samostatný druh zodpovednosti za škodu popri subjektívnej a objektívnej zodpovednosti škodcu. Podľa čl. 6:102 (1) PETL je každý zodpovedný za škodu spôsobenú jeho pomocníkmi konajúcimi v rámci plnenia jeho úloh za predpokladu, že porušili požadovanú úroveň správania sa (porovnaj s čl. VI.-3:202 DCFR).

11. Platná právna úprava v ustanovení § 420 ods. 2 OZ vyjadruje pravidlo, že pokiaľ niekto spôsobí škodu pri vykonávaní činnosti, ktorú vykonával pre inú osobu, nezodpovedá za túto škodu sám, ale zodpovedá ten, za koho túto činnosť vykonával. Vo svojej podstate nejde o všeobecnú zodpovednosť za škodu, ale o osobitnú situáciu, kedy sa zodpovedá za iného. Zákon teda presúva zodpovednosť zo subjektu, ktorý svojím konaním spôsobil škodu tretej osobe (tzv. pomocník ako osoba použitá pri činnosti niekoho iného) na iný subjekt, na tzv. poverovateľa (princípála), teda osobu, ktorá pomocníka na výkon svojej činnosti použila.

11.1. Splnenie podmienok v § 420 ods. 2 OZ má za následok, že namiesto protiprávne konajúceho pomocníka, ktorý spôsobil škodu, zodpovedá voči tretej osobe jeho poverovateľ. Na strane pomocníka musia byť splnené predpoklady vzniku zodpovednosti za spôsobenú škodu a táto jeho zodpovednosť voči tretej osobe sa následne pričíta poverovateľovi ako osobe, ktorá ho použila pri svojej činnosti. Spravidla pre presun tejto zodpovednosti existujú dva dôvody, a to ochrana zamestnancov pred priamymi deliktnými nárokmi tretích osôb, čo sa vzťahuje aj na pomocníkov a povinnosť poverovateľa znášať negatívne dôsledky vyplývajúce z rizika jeho činnosti, teda obdobný dôvod, akým sa zdôvodňuje objektívna zodpovednosť podľa osobitných skutkových podstát (napríklad § 420a a § 421a OZ).

11.2. Pomocníkom môže byť akákoľvek osoba vykonávajúca pre poverovateľa určitú činnosť odplatne alebo bezodplatne, opakovane alebo jednorazovo, a to aj keby nebola jeho zamestnancom. Pomocníkom tak môžu byť nie len zamestnanci vykonávajúci prácu podľa pracovných zmlúv a dohôd, ale tiež dobrovoľníci a iné osoby vykonávajúce činnosť podľa pokynov poverovateľa.

11.3. Pomocníkom však nie je bez ďalšieho akýkoľvek zástupca či zmluvná strana poverovateľa, ktorá vykonáva pre poverovateľa určitú činnosť (taxislužba, doručovateľ, advokát, mandatár, zhotoviteľ alebo subdodávateľ). Právna teória rozlišuje samostatných a nesamostatných pomocníkov, pričom

pomocníkom v zmysle § 420 ods. 2 OZ sú len nesamostatní pomocníci (Trojčáková, V. Zodpovednosť za škodu voči tretím osobám spôsobenú pomocníkom a poistenie zodpovednosti za škodu. Súkromné právo, 6/2019, s. 244 - 250 s ďalšími odkazmi).

11.4. Samostatní pomocníci realizujú činnosť pre poverovateľa, robia tak však bez jeho výraznejšej ingerencie, samostatne, na vlastné riziko a vlastnú zodpovednosť. Poverovateľ nad výkonom činnosti samostatného pomocníka nevykonáva kontrolu a ani neudeľuje pokyny v takej miere, aby bolo spravodlivé pripísať mu zodpovednosť za protiprávne konanie pomocníka. Preto poverovateľ za jeho protiprávne konanie nezodpovedá. Ak sa totiž pomocník zaviazal vykonávať určitú činnosť pre poverovateľa samostatne, vyvoláva tým v poverovateľovi, ale aj v tretích osobách legitímne očakávanie, že bude vykonávať túto činnosť „na vlastné riziko“ a tým bude sám znášať negatívne dôsledky svojho protiprávneho konania aj voči tretím stranám. Opačný výklad by mohol viesť k neprimerane širokej zodpovednosti poverovateľa za cudzie protiprávne konanie.

11.5. Nesamostatným pomocníkom je taký pomocník využitý pri činnosti poverovateľa, ktorý koná pod kontrolou poverovateľa a podľa jeho pokynov a ktorý ani z pohľadu tretích osôb nevystupuje samostatne a na vlastné riziko. Právny vzťah, na základe ktorého túto svoju činnosť pre poverovateľa vykonáva, nie je dôležitý. Inak by bolo možné, aby sa poverovateľ jednoducho vyhol svojej zodpovednosti za škodu voči tretím osobám pri jeho činnosti voľbou vnútorného právneho vzťahu medzi ním a jeho pomocníkmi. V takomto prípade sa poverovateľovi pričíta škoda, ktorá bola spôsobená nesamostatným pomocníkom porušením jeho povinností.

11.6. Rozlíšenie medzi samostatnými a nesamostatnými pomocníkmi je v § 420 ods. 2 OZ zvýraznené aj podmienkou, aby šlo o pomocníka, ktorý bol využitý pri činnosti poverovateľa. Tento pomocník má teda nielen vykonávať činnosť pre poverovateľa, ale aj z pohľadu tretích osôb má ísť o vykonávanie činnosti poverovateľa, pri ktorej bola spôsobená škoda. Podstatné je teda to, či konanie toho kto škodu spôsobil, nepostrádalo miestny, časový a vecný vzťah k plneniu úloh poverovateľa v rámci jeho činnosti, teda či nešlo o konanie, ktorým by škodca sledoval svoj vlastný záujem. Podstatné je, či pri činnosti, ktorou bola škoda spôsobená, sledoval škodca z objektívneho i subjektívneho hľadiska plnenie úloh poverovateľa.

11.7. Aplikovateľnosť § 420 ods. 2 OZ je možná aj v prípade reťazenia viacerých potenciálne zodpovedných subjektov. Za osobu použitú na činnosť poverovateľa sa považuje nesamostatný pomocník pribratý iným pomocníkom, za predpokladu, ak s jeho začlenením či prizvaním k činnosti je poverovateľ na konci tohto reťazenia uzročený, pričom stačí aj jeho konkludentný súhlas.

12. Nedostatok pasívnej legitímácie žalovaných založil odvolací súd na závere, že priamy škodca Z. D. vykonával výkopové práce ako fyzická osoba - podnikateľ pre ďalšiu fyzickú osobu - podnikateľa, a to G. Y. - ESO STAV. Preto podnikateľa Z. D., či G. Y. - ESO STAV nemožno označiť za osoby použité v zmysle § 420 ods. 2 OZ voči zhotoviteľovi diela (žalovaných 2/ a 3/) alebo ďalšieho subdodávateľa (žalovaného 4/). Nastolenú právnu otázku teda vyriešil nesprávne. Pre vznik zodpovednosti podľa § 420 ods. 2 OZ rozhodujúcim kritériom je vecná, časová a miestna súvislosť medzi činnosťou, ktorou bola spôsobená škoda a predmetom finálneho diela. Existencia priameho zmluvného vzťahu medzi zhotoviteľom diela a osobou, ktorá sa na zhotovení diela čiastkovo podieľala, nie je rozhodujúca. V danom prípade z doposiaľ vykonaného dokazovania vyplýva, že Z. D. vykonal zemné a výkopové práce, ktorá činnosť slúžila minimálne pre realizáciu diela na úseku stavby „Stoka B10-2“, ktorá na základe Zmluvy o združení č. ZIPP 0007/CC/2010 z 14.9.2010 v znení Dodatku č. 1 z 14.9.2010 a Dodatku č. 2 z 4.5.2012 medzi žalovanými 2/ a 3/ bola vyhradená do realizačnej pôsobnosti žalovaného 3/. Tento subjekt ako poverovateľ zhotovoval dielo pribratím iných pomocníkov, ich výsledok práce prijímal a využíval.

13. Z uvedeného vyplýva, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a preto dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

14. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

15. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok